

Nr 203

Av herr Keijer m. fl., om viss översyn av lagen om vapenfria värnplikliga.

(Lika lydande med motion nr 169 i Första kammaren)

Tjänstgöringen för sådana värnplikliga för vilka »bruk av vapen mot annan skulle medföra djup samvetsnöd» regleras genom lagen om vapenfria värnplikliga av år 1943. Enligt denna skall vapenfri värnpliklig i första hand uttagas till sjukvårdstjänst vid krigsmakten eller tjänstgöring vid luftskyddet. I andra hand kan tjänstgöringen utgöras av expeditions-, yrkes- och handräckningstjänst eller civilt arbete vid krigsmakten eller civilt arbete utom densamma för statens eller kommunens räkning. I samtliga fall gäller att vapenfri värnpliklig skall fullgöra en tjänstgöring som med en tredjedel överstiger det antal dagar som stipulerats för andra värnplikliga.

De flesta vapenfria värnplikliga har begärt civilt arbete utanför krigsmakten och därvid sysselsatts förnämligast inom civilförsvaret, statens vattenfallsverk och statens järnvägar.

Det torde emellertid med skäl kunna ifrågasättas om inte situationen nu, tjugo år efter den nuvarande lagens tillkomst, så förändrats att en översyn av bestämmelsen både vad gäller tjänstgöringens art och tjänstgöringstidens längd är berättigad.

En av de senaste lagstiftningarna beträffande krigstjänstvagrare har den västtyska förbundsrepubliken. Dess nu gällande värnpliktslag är från år 1961.

I denna lag § 25 heter det: »Den som av samvets skull motsätter sig deltagande i varje bruk av vapen mellan staterna och därför vägrar krigstjänst med vapen har att göra en civil ersättningstjänst utanför krigsmakten. Han kan på egen ansökan erhålla vapenfri tjänstgöring inom krigsmakten.» — Där anser man alltså den civila tjänsten utanför krigsmakten som det normala.

Lagen om civil ersättningstjänst anger att denna skall gälla tjänstgöring av allmännyttig karaktär. Därvid anges främst tjänstgöring på sjukhus och vårdanstalter av olika slag. Även uppbyggnadsinsatser vid naturkatastrofer och stora olyckor kan räknas till tjänstgöringen. De vapenfria värnplikliga lyder inte under försvarsministeriet utan överföres så snart deras vapenvägran godkänts till socialministeriet. Socialministern godkänner de inrättningar som kan komma i fråga för de krigstjänstvagrandes tjänstgöring. Det finns omkring 300 sådana. Den värnpliklige har rätt att begära tjänst-

göring vid någon av de institutioner som godkänts för detta ändamål. I de fall då inte plats kan beredas honom där han önskat, anvisar socialministeriet annan arbetsplats.

Beträffande tjänstgöringstidens längd för de vapenfria värnpliktiga är stadgat att denna skall vara lika lång som de meniga soldaternas. Det sker alltså ingen diskriminering på grund av vapenvägran. Förfarandet som användes för att fastställa att det rör sig om verkliga samvetsbetänkligheter synes i stort sett vara detsamma i Västtyskland som hos oss. I ett annat land, Belgien, framlades år 1950 ett lagförslag, som har det gemensamt med den tyska lagen att »civiltjänst i allmänt intresse» anges som ett alternativ och att sådana värnpliktiga underställs kulturministeriet.

Detta lagförslag synes ännu icke ha genomförts. Däremot stadgar gällande värnpliktslag att värnpliktiga tillhörande vissa yrkeskategorier — såsom medicinsk och teknisk personal, lärare, missionärer osv. — befrias från vapentjänst under förutsättning att de förbundit sig att gå in i samhällsnyttigt arbete i utvecklingsländerna under tre år. Denna möjlighet torde i viss mån tillgodose behovet av vapenfri värnpliktstjänstgöring. De vapenfria värnpliktiga i vårt land har som andra unga män skiftande utbildning. Inte så få har därjämte erfarenhet av ledarskap inom olika ideella och religiösa organisationer. Tjänstgöringsmöjligheterna synes emellertid vara mindre varierande än för andra värnpliktiga. Den målsättning som i andra fall klart anges — »rätt man på rätt plats» — kan därför tillämpas på de vapenfria i betydligt mindre utsträckning. Sådana åtgärder borde snarast vidtagas som gör det möjligt för vapenfria värnpliktiga att få göra en samhällsinsats så att deras civila utbildning kan nyttiggöras.

Den nuvarande bestämmelsen att de vapenfrias tjänstgöring skall vara avsevärt längre än deras vapenbärande kamraters borde också ändras. Den noggranna prövning av motiven för vapenvägran som alltid föregår befrielse från vapentjänsten borde vara tillräcklig garanti mot missbruk. Att ett fysiskt och psykiskt påfrestande civilt arbete skulle vara mindre värt än militär tjänstgöring kan inte med fog hävdas.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en snar översyn av bestämmelserna i 1943 års lag om vapenfria värnpliktiga i syfte att vidga området för dessas tjänstgöring och att anpassa tjänstgöringstiden efter övriga värnpliktigas.

Stockholm den 24 januari 1963

Augustinus Keijer

Eric Nelander

M. Berglund

Olof Hammar

Sven Antby

Thorvald Källstad

Gunnar Hyltander

Olle Westberg

Axel Gustafsson